

RECENZIE DE CARTE

Regimul juridic al drepturilor conexe dreptului de autor reglementate prin legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe

Autor: dr. Anca-Viorica Bogdan

În cartea recent publicată la Editura „Pro Universitaria”, doamna asist. univ. dr. Anca Bogdan face o analiză aprofundată a interpretării și exercitării așa-numitelor „drepturi conexe drepturilor de autor”, adică a acelor prerogative recunoscute de lege nu direct autorului unei opere, ci celor intrinsec legați, conectați cu aceștia, cum ar fi actorii sau muzicienii în interpretarea creațiilor dramatice, cinematografice, muzicale etc.

Autoarea nu se teme să abordeze aspecte fierbinți ale protecției creațiilor intelectuale, cum ar fi pirateria pe internet, plagiatul folosind resurse online și alte provocări pe care era digitală le aduce în sfera drepturilor de autor.

În lucrarea sa, Anca Bogdan explorează, pentru a oferi un singur exemplu, regimul juridic al creațiilor obținute prin intermediul IA, sau așa numitele „creații fără creator”.

Conform Convenției de la Berna, creațiile intelectuale generate prin tehnologia inteligenței artificiale nu pot beneficia de protecție prin dreptul de autor, deoarece acest act normativ impune existența unui autor uman. Să nu uităm însă că această Convenție datează din 1886, chiar dacă a fost revizuită din când în când (dar ultima modificare datează din 1979). Lumea în care trăim azi este fundamental și ireversibil modificată de schimbările tehnologice.

Într-o decizie relativ recentă (ianuarie 2021), Biroul american pentru drepturi de autor a precizat în mod expres faptul că opera trebuie să fie creată de o ființă umană, iar cele care nu îndeplinesc această cerință nu pot fi protejate prin drept de autor.

Ce se întâmplă însă în cazul în care operele sunt create de un individ uman cu ajutorul inteligenței artificiale, pe care o utilizează pentru implementarea creației sale, se întrebă autoarea. Pornind de la caracterul original, privit ca un paznic al dreptului de autor, întrebarea care se ridică este dacă opera e originală, în cazul în care anumite elemente ale procesului de creație au fost automatizate. Răspunsul este clar, de exemplu, în situația în care un autor apelează la un software de tipul *speech-to-text dictation*. În acest caz, individul uman utilizează, în vederea creării unui roman, un proces automatizat care

transpune dictarea în text. Aici inteligența artificială (prin scrierea la dictare) nu afectează caracterul original al romanului și efortul intelectual al autorului.

Situația este însă diferită atunci când este afectat echilibrul dintre nivelul de automatizare și intervenția umană. Autoarea ridică, de exemplu, problema așa numitei arte generative, care include deja muzică, arte plastice și chiar jocuri video create exclusiv de IA sau cu ajutorul acesteia, prin diverse procedee, cum ar fi metoda *text-to-image*, folosirea uneltelor bazate pe inteligența artificială, crearea unui algoritm care să integreze într-o imagine în mod aleatoriu elemente realizate anterior sau prin programarea inteligenței artificiale care creează singură.

Nu voi reda în întregime raționamentul juridic al Ancăi Bogdan, care analizează cu rigoare și finețe condițiile în care acest tip de creații ar putea beneficia de protecție juridică. Vă voi dezvălui doar concluzia acestui raționament, citând-o pe autoare: „Ar trebui să se bucure de protecție prin dreptul de autor doar acele lucrări al căror creator poate dovedi că a avut o contribuție substanțială în realizarea acesteia, iar computerul a fost utilizat doar ca o ustensilă ajutătoare în procesul de creație. Pe de altă parte, atunci când implicarea utilizatorului se rezumă doar la un aport tehnologic sau în cazul în care creația este produsul exclusiv al tehnologiei inteligenței artificiale, aceste creații nu pot beneficia de protecție prin drept de autor.”

Conștientă de necesitatea adoptării urgente a unor măsuri privind adaptarea legislațiilor la noile provocări ale tehnologiei, Anca Bogdan oferă în cartea sa recent publicată o serie de soluții, materializate în ceea ce juriștii numesc „propuneri *de lege ferenda*”, adică sugestii concrete despre cum ar trebui modificată și/sau completată legislația în vigoare.

Recomand călduros lectura acestei cărți, care – prin problemele pe care le ridică și prin soluțiile pe care le propune – este de maxim interes pentru orice cetățean lucid al secolului 21.

Personal, am parcurs-o cu mare plăcere și entuziasm. O felicit pe autoare pentru documentarea temeinică, pentru ideile îndrăznețe, dar bine fundamentate logico-juridic și, nu în ultimul rând, pentru curajul de a aborda problematica spinoasă a drepturilor conexe dreptului de autor, într-o lume în care schimbările tehnologice ne confruntă cu provocări fără precedent.

„Ne facem viața mai frumoasă și mai ușoară cu ajutorul celor care creează”, spunea distinsul profesor Viorel Roș. Îi doresc doamnei asistent universitar dr. Anca Bogdan ca această primă carte publicată să îi deschidă calea spre o viață academică frumoasă și plină de împliniri!

Prof. univ. dr. Brîndușa Gorea